het Goddelijk werk der genade heeft doorgezet, om 't straks, als de laatste ure zal gekomen zijn, ook hier beneden te voleinden.

Dr. A. K.

„Dat Ik een honger in het land zal zenden".

> Zie, de dagen komen, spreekt de Heere HEERE, dat ik eenen honger in het land zal zenden; niet eenen honger naar brood, noch dorst naar water, maar om te hooren de woorden des HEEREN. Amos 8 : 11.

Reeds als ge met den psalm van 't »hijgend hert« zeggen kunt, dat »uw ziel *dorst* naar den levenden God«, heeft heilige spanning u aangegrepen, en is het zielsverlangen naar Gods verboren omgang u te machtig geworden.

Maar sterker nog dan het *dorsten* is het *hongeren*; en zoo ook het hongeren *naar God*. Bij wie dorst is het blij gevoel van *welstand*, maar bij wie hongert is het *leven* zelf in gevaar. Overweldigende dorst leidt tot inzinking, honger, zoo die niet gestild wordt, tot den *dood*.

Als 't daarom bij Amos heet, dat de Heere zegt: »Ik zal een *honger* in 't land zenden«, dreigt hierin een vernietigend oordeel. En als er dan volgt: »'t zal geen honger zijn naar brood of visch, maar een *honger* naar de liefde Gods«, dan ligt daarin het vernietigend oordeel, dat het volk des Heeren in zoo doodelijken slaap lag verzonken, dat 't, van God geheel vervreemd, geen de minste begeerte naar zijn God meer gevoelde, en daarom noch dorst, noch honger naar God meer kende. Alleen ware honger naar God zou Israel redden kunnen, maar zelfs dien honger moest God zelf aan het volk toezenden. Immers uit zichzelf voelde het volk geen de minste *behoefte* meer aan den levenden God.

Daarom nu was het, dat God de heidenen tegen Israel los zou laten, zijn land zou doen verwoesten, heel 't volk »in rouw zou stellen als over een eenigen zoon, en zijn einde als een bitteren dag«. En als dan alle »feest in rouwe, en alle beurtzang in weeklage zou veranderd zijn«, dan zou de Heere door die drukkende benauwdheid het verlangen naar zijn hulpe weer doen opleven, en over heel 't land, niet maar een *dorst*, neen maar een *honger* doen opkomen, om weer verzadigd te worden met bezielende genade.

Israel was ver afgeweken, alle geestelijke bezieling was uitgedoofd, maar in de ure des gevaars zou 't toch weer om de hulpe zijns Gods gaan roepen; en daarom bracht de Heere eerst den boozen jammer over het land, en toen door dien jammer den *honger* naar zijn toenadering en naar zijn verborgen omgang.

Israel kon in diepen slaap verzinken, maar als het doodelijk gevaar 't volk wakker schudde, was toch altoos nog zijn eerste opzien naar de hulpe zijns Gods. Zelfs zóó sterk sprak en wrong dan die innerlijke zielsbehoefte, dat 't als een *honger* naar God werd, die heel 't volk verteerde.

Dit scheelt met thans.

Ook nu is over de volken van Europa de geesel der verwoesting losgelaten. Alle rust week, en angst bekroop een oogenblik de harten. Maar van een hongeren naar God viel onder de breede schare nog weinig anders dan een even snel weer voorbijgegane huivering waar te nemen. Zelfs onder de gewapende manschap, wier leven toch altoos op 't spel staat, hield hooger ernst slechts zeer korte dagen stand. En onderwijl begint 't leven zijn gewonen gang te hernemen. Er was een niet zoo groote schare die 't Huis des Heeren blijft bezoeken, en zelfs groeide die schare eenigszins aan. Maar voor het overgroote deel der volkeren blijft »selfhelp« de leuze. En van een zoeken, een dorsten, een hongeren naar den levenden God valt op breeder schaal nauwelijks iets te bespeuren.

In ons land is het nog 't ergst niet. De geest der vaderen heeft hier te lande, onder goed gerucht en kwaad gerucht door, zoo diep op het volksbewustzijn ingewerkt, dat we naar verhouding nog een godsdienstig volk mogen heeten. De Viviani-geest woelt ook onder ons wel, maar geeft toch den toon nog niet aan. In de Troonrede hield een beroep op Hooger zegen nog altoos stand. Er is ook onder ons wel goddelooshéid, maar ze brak nog zoo tartend en godslasterend niet uit. En de kern van stille vroomheid glinstert u vaak nog tegen uit allen rang en allen stand.

Er zijn landen, waar 't nog o, zooveel erger is, en waar niet alleen het hongeren naar het heilige ten eenenmale ontbreekt, maar 't zelfs tot een satanisch uitspuwen van het heilige gekomen is.

Laat ons daarom dankbaar zijn voor wat onder ons nog bleef, alleen maar, laat 't ons niet misleiden. Zie maar om u, leg uw oor maar te luisteren, raadpleeg wat uitkomt in de pers, wat in lezingen en vergaderingen ten beste wordt gegeven, en telkens weer bedroeft ge u er over, hoe men wel den druk van den oorlogstoestand erkent, roept om hulp, en hulp inoogst, maar hoe er van een zich voor God verootmoedigen, laat staan van een naar God dorsten, en met name van een naar God hongeren, in het groote publieke leven zoo goed als nog geen sprake is.

Er wordt iets meer gekerkt, de philantropie bloeit, iets schraler is 't festijn, en voor een ernstig woord is lichter dan anders plaats te vinden, maar van een uitbreken onder het groote publiek, van een uitbreken onder alle rangen en standen, van een *honger naar den levenden God*, is hier te lande evenmin als elders onder de volken de verterende werking te bespeuren.

Men spreekt over God, men vraagt naar God, men redetwist er over, of er een God is, maar van een dorsten, laat staan van een hongeren naar God, is ook bij ons volk in zijn breede rijen nog geen sprake.

Bij Amos spreekt de Heere anders dan in den Psalm van „'t hijgende hert". Hier zegt de profeet, dat God 't volk weer »naar de woorden des Heeren zal *doen* hooren." Versta dit niet verkeerd. Het wil toch niet zeggen, dat 't volk weer naar den Bijbel zal grijpen, want dien bezat 't volk toen nog niet. Bedoeld is, dat 't volk, dat zich van de profetie en van Gods verborgen omgang had afgekeerd, weer de profetie inroepen en Gods verborgen omgang afsmeeken zou.

Ge kunt u godsdienstig, en zelfs ten deele vroom gedragen, zonder dat ge ooit nog de *toespraak* van uw God in uw eigen hart ontvingt. Dan is de gedachte aan uw God iets dat hoog boven u zweeft, en dan spreekt gij wel met uw God, als ge bidt, maar dan vangt ge *Zijn woord tot uw ziel* nog niet op, en merkt ge nog niet op, hoe er rusteloos een woord van uw God *tot u uitgaat*.

Juist daarom kunnen de ordinaire vromen, die wel vroom meedoen, maar nog geen eigen persoonlijken omgang met hun God kennen, niet dringend en niet ernstig genoeg worden opgeroepen, om, nu de nood zoo dringen gaat, hun eigen ziel toch op de proef te stellen, of het ook bij hen wel reeds tot een hongeren naar hun God, naar Gods heilige tegenwoordigheid, en naar zijn verborgen omgang gekomen is.

Dat de wereld in haar publiek optreden van God afzwierf, en in haar machtige weelde haar God verlaten heeft, ziet ge voor uw oogen. Daarom verstaat ge 't zoo, waarom deze ontzettende jammer over de volken is uitgegoten. Doch ook nu overkomt de volken die jammer om te beproeven, of ook de honger naar den levenden God weer onder de natien naar Jehovah mocht gaan trekken.

Iets zien we hiervan reeds, helaas *te* veel nog niet.

Maar merkt 't dan toch op, hoe dit gaan hongeren naar den levenden God, d.w.z. dat niet meer buiten Hem kunnen, dat buiten God geen leven meer hebben, en dat niet van God af kunnen blijven, niet door den wil der wereld u kan zegenen, maar ook nu weer van het Huis des Heeren zal moeten uitgaan.

Zie daarom wel toe, hoe 't in uw eigen kring, in uw eigen gezin, in uw eigen ziel toegaat. Het kan er ook toe komen, zooals Amos zegt, dat ge zult hongeren *naar brood*. In 't land vlak bij ons, in 't arme België, kwam 't hier reeds toe. Maar wat ons redden, wat ons leven verhelfen kan, is toch alleen 't gaan nijpen in onze ziel van den honger naar den levenden God.

Voeldet ge zelf er reeds iets van in uw eigen zielsbevinden? Zoo niet, dan geen rust, eer die honger ook bij u opkomt.

Dr. A. K.

Amsterdam, 20 Nov. 1914.

Aan lof en waardeering heeft het onze jongste Generale Synode in de kerkelijke pers niet ontbroken. Algemeen is de indruk, dat de Synode in korten tijd haar agendum heeft afgewerkt en daarbij uitnemenden arbeid heeft geleverd. Er is principieel gediscussieerd over de belangrijke vraagstukken, die in ons kerkelijk leven aan de orde waren; er zijn belangrijke beslissingen genomen, die voor onze Kerken ten zegen zullen blijken, en wat niet 't minst verblijdend was, trots verschil van inzicht bleef tot het einde toe de goede toon en de broedelijke liefde bewaard. Zelfs een neutraal blad als de *Telegraaf* wees in zijn kerkelijk overzicht op de treffende tegenstelling tusschen de beide Synodes, die zoo kort na elkaar te 's Gravenhage vergaderden, de Synode der Hervormde Kerk en de Synode onzer Gereformeerde Kerken, en de vergelijking tusschen beide viel niet ten nadeele van onze Synode uit.

Voor dien goeden afloop komt in de eerste plaats dank toe aan God den Heere, die door zijnen Heiligen Geest onze Synode leidde, maar dan ook aan den uitnemenden voorzitter, Dr. de Moor, die met zooveel tact en vastheid den praesidialen hamer wist te hanteeren. Voorts was het geen kleine winste, dat op deze Synode mannen als Dr. A. Kuyper en Dr. H. Bavinck, die we op vorige Synodes zoo noode gemist hadden, weer op het appel waren en door hun machtig, welsprekend woord en principieele uiteenzetting aan het debat hooger wijding gaven. Daardoor kwamen op deze Synode momenten voor van zoo hoog geestelijk gehalte, dat men ver in de historie onzer Synoden terug moet gaan om er de weerga van te vinden. Ook deed het 't hart goed, naast het groot aantal jongere hoogleeraren, die als nieuwe aanwinst voor de Vrije Universiteit en de Theologische School op deze Synode hun entree maakten, nogmaals onze nestor Prof. Rutgers aan de tafel der adviseurs te zien zitten, wiens woord zoo dikwijls op onze Synodes schier beslissend gezag had en die trots zijn hoogen leeftijd nog niets bleek verloren te hebben aan scherpte van logisch denken en aan kracht van argumentatie.

Eerst wanneer de acta dezer Synode in het licht verschenen zullen zijn, zullen de Kerken kunnen oordeelen over den arbeid die door haar verricht is. Het persverslag gaf alleen de conclusies, die de Synode genomen heeft, maar de rapporten der commissies, waarop deze conclusies steunen, en waarin voor een niet gering deel de arbeid der Synode is neergelegd, worden eerst door de acta gemeengoed der Kerken. Toch mag wel reeds thans op een enkel punt, dat voor de Kerken in het algemeen van belang is, nader worden ingegaan, ook om misverstand te voorkomen.

Het voornaamste punt, dat op de Synode aan de orde kwam en dan ook het meest de aandacht trok tijdens de discussies, was het *doctoraat*. Reeds van de Synode van Amsterdam af was dit punt aan de orde geweest in onze Kerken, doordat destijds van de professoren der Theologische School een verzoek was uitgegaan tot de Generale Synode om aan de Theologische School het jus promovendi te verleenen. Wees de Synode destijds dit verzoek van de hand om allerlei practische redenen, maar zonder principieele uitspraak te doen over de quaestie zelve, op de Zwolsche Synode was het vraagstuk opnieuw aan de orde; thans niet door een voorstel van de professoren, maar door een verzoek, dat uit den boezem der Kerken zelf opkwam. Ook deze Synode ging echter niet op dit verzoek in, wederom zonder een principieele beslissing te nemen, alleen op grond dat zoolang het aantal professoren te Kampen nog zoo gering was, aan de instelling van het doctoraat zeker niet kon gedacht worden. Thans stonden de zaken geheel anders. Doordat het aantal professoren te Kampen tot vijf was uitgebreid, was de afwijzingsgrond van Zwolle vervallen en moest de Generale Synode wel tot een principieele beslissing komen. Een drietal particuliere Synoden (Groningen, Drenthe en Overijsel) stelden aan de Generale Synode voor, aan de Theologische School het doctoraat te verleenen, en verschillende andere particuliere Synoden drongen er op aan, omtrent deze quaestie ditmaal een principieele beslissing te nemen. Ook ons kwam het voor, dat de tijd voor een principieele beslissing thans rijp was en het niet aanging, den hoofdslag nog langer te ontwijken door achter het bolwerk van practische bezwaren of opportuniteitsoverwegingen zich te verschuilen. Gelukkig heeft de Generale Synode er dan ook niet anders over gedacht en is door haar een besliste en principieele beslissing genomen, waardoor dit vraagstuk thans wel voor goed tot oplossing zal zijn gebracht. De aanzienlijke meerderheid toch, waarmede de Synode haar beslissing heeft genomen en die vermoedelijk nog wel grooter zou geweest zijn, wanneer ieder lid vrij had kunnen stemmen zonder onder zekere pressie te staan van de particuliere Synode die hem afvaardigde, heeft getoond, dat onze Kerken den weg van het kerkelijk doctoreeren niet op willen. En nu de Synode op dit punt zoo ondubbelzinnig zich heeft uitgesproken, mag verwacht worden, dat daardoor voor langen tijd dit vraagstuk in onze Kerken van de baan zal wezen. Het zou toch beneden de waardigheid onzer Kerken zijn, wanneer, nadat de Synode principieel had uitgesproken dat ze dit promotierecht niet verleenen mag of kan, omdat ze daartoe ten eenenmale onbevoegd is, op een volgende Synode wederom het verzoek tot haar gericht zou worden om toch dit promotierecht aan de School toe te kennen. Zoo zou nooit de rust en vrede in onze Kerken kunnen worden bewaard. Wie in een eerlijken slag verloren heeft, moet dit ook ridderlijk weten te erkennen.

Het heeft ons daarom wel leed gedaan, dat in enkele persorganen, zelfs eer de Synode nog gesloten was, de voorstelling werd gegeven, alsof er geen principieele beslissing was gevallen, en voorts geklaagd werd dat de quaestie op de Synode zoo vertroebeld was geworden, dat zelfs van een zuivere stemming geen sprake was geweest. Ter wille van de eere der Synode moet tegen dergelijke voorstellingen worden opgekomen. Principieel is hare beslissing ongetwijfeld geweest, want de Synode heeft in de eerste plaats uitgesproken, dat zij aan het verzoek om het doctoraat te verleenen, niet kon voldoen, wijl »de Synode der Gereformeerde Kerken als zijnde een kerkelijke vergadering en geen wetenschappelijk college, de bevoegdheid mist om zoodanig recht te verleenen«, en ten tweede wijl »de Theologische School in de qualiteit van eigene inrichting der Kerken tot opleiding van dienaren des Woords ook blijkens het eenparig getuigenis der historie op zoodanig recht geen aanspraak kan maken.« Iemand moet wel willens blind wezen om te ontkennen, dat in deze beide conclusies een principieele uitspraak ligt uitgesproken, en dat zoolang de wet der continuiteit in ons kerkelijk leven geldt en de eene Synode niet weer onderstboven werpt wat een vorige beslist heeft, thans als gemeene overtuiging onzer Kerken te gelden heeft, dat de Synode de bevoegdheid mist om het doctoraat te verleenen, omdat ze een *kerkelijke vergadering* en geen *wetenschappelijk college* is. Vooral voor deze beslissing zijn wij dankbaar, omdat daardoor het gevaar voorkomen is, dat een geheel valsch beginsel, dat bij Rome en niet bij het Protestantisme thuis hoort, in ons kerkelijk leven zou binnengeslopen zijn.

Dat de Synode deze beslissing voorts niet overhaast en onder den indruk van een welsprekende oratie heeft genomen, maar na een langdurig en uitvoerig debat, waarbij de beginselen over en weer met groote helderheid en beslistheid zijn uiteengezet, verhoogt de waarde van deze principieele uitspraak niet weinig. Volkomen terecht heeft de Synode daarom ook geweigerd, de zaak nogmaals aan deputaten ter overweging toe te vertrouwen, die dan eerst over 3 jaar rapport zouden uitbrengen.

De zaak was toch principieel reeds voldoende toegelicht en de Synode oordeelde daarom terecht, dat het niet aanging, nu deze zaak reeds op twee Synodes aanhangig was geweest, de eindbeslissing wederom tot een volgende Synode uit te stellen, waardoor de onrust in onze Kerken noodeloos zou zijn verlengd. Ook het argument, dat de discussie vertroebeld was geworden en de stemming dientengevolge niet zuiver kon wezen, omdat de rapporteur Dr. Bavinck alleen melding had gemaakt van het gevoelen door Prof. Lindeboom voorgesteld, maar niet van dat der andere hoogleeraren te Kampen, snijdt geen hout. Zeker is op de Synode gebleken, dat onder de hoogleeraren te Kampen geen eenparigheid van gevoelen ten opzichte van deze quaestie bestond; er was groot verschil van inzicht èn omtrent het karakter van het doctoraat, dat men voor de School wenschte èn omtrent de gronden, waarop men het begeerde. Met name Prof. Hoekstra en Prof. Bouwman namen te dezen opzichte een ander standpunt in dan Prof. Lindeboom, terwijl Prof. Ridderbos weer een ander standpunt innam, dat zich evenzeer van dat van Prof. Lindeboom als van dat van Prof. Hoekstra en Prof. Bouwman onderscheidde. Intusschen had de Synode, met hoeveel belangstelling ze ook naar de uiteenzetting van deze gevoelens der verschillende hoogleeraren van de Theologische School luisterde, toch daarover geen uitspraak te doen, omdat deze gevoelens niet in een concreet voorstel belichaamd bij de Kerken waren ingediend. Wel hadden de hoogleeraren te Kampen zes jaar geleden — toen nog eenparig van gevoelen — een voorstel bij de Curatoren aanhangig gemaakt, dat de Synode aan de School te Kampen het doctoraat verleenen zou, maar Curatoren waren met dit voorstel destijds niet meegegaan en ook de Synode van Amsterdam had het op practische gronden afgewezen. Dit voorstel was dus niet meer aan de orde. En op deze Synode was noch door Curatoren noch door Hoogleeraren der Theologische School een nieuw voorstel in genoemden zin ingediend. Het voorstel om aan de School het jus promovendi te verleenen was afkomstig van de particuliere Synoden van Groningen, Overijsel en Drenthe en voorts van enkele classen en plaatselijke Kerken. *Alleen over deze voorstellen had de Synode derhalve te beslissen.* In welken zin deze voorstellen nu bedoeld waren, kon alleen blijken uit den inhoud dezer voorstellen zelf en voorts uit de nadere toelichting door de afgevaardigden dezer particuliere Synoden gegeven. Vandaar dat in de Commissie van praeadvies met opzet *vier* afgevaardigden van deze particuliere Synode waren gekozen, waaronder zoo invloedrijke mannen als Ds. Elzenga van Kampen en Ds. Kok van Bedum. Het is het gevoelen van deze afgevaardigden, en volstrekt niet alleen van Prof. Lindeboom, dat met zoo groote getrouwheid en duidelijkheid door Prof. Bavinck in zijn rapport is weergegeven en waartegenover hij het gevoelen van zichzelf en de andere leden der Commissie van praeadvies heeft gesteld. Het feit nu, dat op de Generale Synode bleek, dat van de vijf hoogleeraren te Kampen een tweetal op andere gronden en ook op een andere wijze het doctoraat voor de School wenschten dan in dit rapport is aangegeven, kon voor de Synode zeker geen beletsel wezen om een uitspraak te doen over de voorstellen door de particuliere Synodes van de genoemde provinciën op haar agendum gebracht. Van eenige vertroebeling, waardoor de stemming onzuiver zou geworden zijn, is derhalve geen sprake geweest. De conclusies, die door Prof. Bavinck werden voorgesteld, waren glashelder, lieten geen de minste onduidelijkheid over en klopte geheel op de voorstellen, die ter Synode waren ingediend. Deze voorstellen nu hielden in, dat de Generale Synode het jus promovendi verleenen zou aan de Theologische School zooals ze thans bestond, d. w. z. aan de eigen inrichting der Kerken tot opleiding van Dienaren des Woords. En daarop heeft de Synode tweeërlei verklaard: vooreerst dat zij *niet bevoegd* was het jus promovendi te verleenen en ten tweede, dat het jus promovendi naar haar oordeel aan onze Theologische School in haar qualiteit van opleidingsschool *niet toekwam*. In de eerste beslissing ligt een afwijzing voor goed van elk voorstel ook in de toekomst, om door de Generale Synode het jus promovendi te laten uitreiken. En de tweede conclusie diende om te voorkomen, dat de Theologische School nu uit zich zelf tot de instelling van het doctoraat zou overgaan, want de School, die van de Kerken uitgaat en door haar bestuurd wordt, kan geen bevoegdheid zich toekennen, die haar lastgeefster, d.w.z. de Synode, haar uitdrukkelijk heeft ontzegd.

Het eenige, waar de Synode geen uitspraak over heeft gedaan en waartoe ze ook niet geroepen was, is de vraag, of het denkbaar is, dat een school van wetenschap, die slechts één bepaalde faculteit omvat, en die geheel los staat van de Universiteit, het jus promovendi uitoefent, niet krachtens opdracht door een Synode haar gegeven, maar dan jure suo. Over dit vraagstuk door Prof. Hoekstra te berde gebracht, kon echter door de *Synode* niet beslist worden, omdat het geheel buiten hare competentie omgaat. Juist omdat ze geen wetenschappelijk college is, en dus over wetenschappelijke quaesties niet kan oordeelen, gelijk ze zelf terecht verklaard heeft, kan ze ook over dit puur wetenschappelijke vraagstuk nimmer een uitspraak doen. Hierin ligt dan ook, naar het ons voorkomt, de fout van hetgeen door Prof. Hoekstra op de Synode voorgesteld is. Zelfs indien het juist ware, dat de Theologische School geheel haar seminaristisch karakter heeft afgelegd en nu als zelfstandige inrichting van wetenschap het recht zou bezitten om doctorale graden te verleenen, dan behoefde ze juist deswege niet aan de Synode de bevoegdheid gaan vragen om dit recht te mogen uitoefenen. De eenige juiste solutie zou dan wezen, dat de School voortaan een geheel zelfstandige plaats tegenover de Kerk innam, aan haar curateele zich onttrok en dan jure suo dit jus promovendi ging uitoefenen. Zoolang ze echter in haar tegenwoordige gestalte blijft voortbestaan, d.w.z. als *opleidingsschool der Kerken*, die van de Kerken uitgaat en door haar bestuurd wordt, kan ze het jus promovendi niet uitoefenen zonder dat de Synode het recht haar daartoe schenkt en de Synode heeft thans zelf verklaard, dat zij de bevoegdheid mist om dit recht te verleenen.

Het was ons doel niet om over de beslissing der Synode na te pleiten, wat ook niet behoeft, maar wel om de beslissing der Synode nog eens in helder licht te plaatsen. Iets wat wel noodig was, omdat in een enkel persorgaan voorstellingen werden gevonden, die niet geheel juist waren.

Een belangrijk rapport.

Niet alle rapporten, die op de Synode zijn ingediend, zijn gedrukt geworden en aan de leden der Synode meegedeeld. Een uitzondering is echter en te recht gemaakt voor het rapport, dat door Prof. Bavinck over de quaestie van het doctoraat werd opgesteld. We meenen onzen lezers een dienst te bewijzen door dit rapport in zijn geheel hier over te nemen:

De voorstellen inzake het doctoraat gaven in Uwe Commissie aanleiding tot een uitvoerig debat.

Van de eene zijde werd er sterk op aangedrongen, dat de Synode der Gereformeerde Kerken aan hare Theol. School het promotierecht verleenen zou, en voerde men hiervoor onderscheiden gronden aan.

Bezwaren, die daartegen vroeger werden ingebracht, bestonden thans niet meer. Door de benoeming van een vijfden hoogleeraar kon het college van professoren voltallig worden geacht, en stond de Theol. School in dit opzicht met de Theol. Faculteit aan de Vrije Universiteit gelijk. Reeds de billijkheid eischte daarom, dat aan de eene inrichting niet onthouden werd wat aan de andere was geschonken. Waarom zou ook aan de Theol. School, die immers evenzeer als de Theol. Faculteit een wetenschappelijk karakter droeg, het promotierecht niet verleend kunnen worden?

Ja, als het op het principe aankwam, had de Theol. School er veel meer recht en aanspraak op, dan de Theol Faculteit aan de Vrije Universiteit. De Theologie is toch eene eigene wetenschap, van alle andere disciplinen wezenlijk onderscheiden. Zij behoort naar haar aard tot het terrein der Kerk, moet door de Kerk beoefend worden, en staat onder haar gezag. Aan de Kerk heeft Christus Zijn woord toebetrouwd; aan haar gaf Hij ambten en gaven, herders en leeraars, om dat woord te bewaren, uit te leggen, te verdedigen enz. Principieel loopt het verschil tusschen de voor- en tegenstanders van het doctoraat aan de Theol. School over de opvatting van de wetenschap in het algemeen, van de Theologische wetenschap in het bijzonder.

De Vrije Universiteit koestert daarover nieuwerwetsche denkbeelden, die in Schrift en belijdenis geen steun vinden. Deze denkbeelden houden toch in, dat er tweeërlei theologie bestaat, eene niet of minder wetenschappelijke en eene in eigenlijken zin wetenschappelijke, eene, die alleen tot opleiding van aanstaande dienaren des Woords strekt, en eene andere, die om zichzelve beoefend wordt. Maar zulk een onderscheid bestaat niet. Het candidaatsexamen is immers ook een wetenschappelijk examen; het doctoraal examen gaat op dezelfde lijn slechts een weinig verder voort; in den pastor als herder en leeraar ligt het leerambt oppesloten.

Bij de beoefening der Theol. wetenschap heeft nu de Kerk het recht, om van al die middelen gebruik te maken, welke aan bereiking van dit doel dienstbaar zijn, en daartoe zich ook te bedienen van het doctoraat, dat aan de bevordering der Theol. wetenschap ten zeerste bevorderlijk kan zijn. Te meer, daar de Kerk naar de uitspraken van Calvijn, van de Kerkenordeningen enz., doctoren noodig heeft, om het Woord Gods uit te leggen en te verdedigen.

Indien de opmerking wordt gemaakt, dat de Kerk tot het verleenen van het promotierecht niet bevoegd is, diene tot antwoord, dat een particuliere vereeniging met directeuren aan het hoofd daartoe in nog veel mindere mate bevoegdheid bezit. En waar de Gereformeerde Kerken aan haar Theologische School professoren benoemen, door dezen candidaats-examen laten afnemen, en zelve in hare classes de candidaten onderzoeken, daar kan haar de bevoegdheid niet worden ontzegd, om ook aan hare Theologische School het promotierecht te verleenen en door hare hoogleeraren bekwame studenten na degelijk onderzoek tot doctoren te verklaren.

Ten slotte zal de vrede er grootelijks door bevorderd worden, als de Synode de desbetreffende voorstellen aanneemt. Want Theologische School en Theologische Faculteit zouden dan met geheel gelijke rechten naast elkander staan en samen kunnen arbeiden aan de opleiding van dienaren des Woords en aan de beoefening der Theologische wetenschap.

Van de andere zijde werd er in de eerste plaats de aandacht op gevestigd, dat het verlangen, om aan de Theologische School het promotierecht te verleenen, in de kerken lang niet algemeen is. De particuliere Synoden van Groningen en Drente hebben wel voorstellen van die strekking op de synodale tafel gelegd, en hebben daarbij steun gevonden in adressen van enkele kerkeraden en gemeenteleden. Maar in Overijsel staakten de stemmen over de woorden: *indien mogelijk*, dat n.l. het promotierecht door de Kerken alleen aan de Theol. School verleend worde indien mogelijk. En voorts dringen de particuliere Synoden van Gelderland, Utrecht en Noord-Holland wel op eene *principieele* beslissing aan, maar zonder uit te spreken, in welke richting zij wenschen of hopen, dat die beslissing moge uitvallen.

Voorts houde men in het oog, dat de Theol. School, hoe wetenschappelijk zij ook in de personen harer hoogleeraren moge zijn, toch als zoodanig en als stichting der Kerken niet anders is en zijn kan, dan eene school tot opleiding van Dienaren des Woords, aan welke in dit haar karakter het promotierecht, ook blijkens het eenparig getuigenis der historie, niet toekomt.

Geheel anders staat het met de Vrije Universiteit, die van meet af niet alleen opleiding voor verschillende ambten en bedieningen in Kerk, Staat en Maatschappij, maar ook beoefening der wetenschappen zich ten doel stelde, en ditzelfde doel ook met name in hare Theol. Faculteit nastreeft.

Wel kan men hiertegen in het midden brengen, dat eene dusgenaamde „particuliere vereeniging" nog minder recht heeft om het promotierecht te verleenen dan de Geref. Kerken. Maar deze quaestie is op dit oogenblik en hier ter plaatse niet aan de orde. De vraag loopt thans alleen hierover, of de *Kerken* zulk een recht bezitten. Ook al zou eventueel, bij nader onderzoek, eens blijken, dat eene particu-

liere vereeniging op zoodanig recht geene aanspraak kon maken, dan zou dit hoegenaamd nog niet inhouden, dat de Kerken op dit recht gegronde aanspraken konden laten gelden.

Alles concentreert zich dus om de vraag, of de kerken bevoegd zijn, om aan hare School tot opleiding van dienaren des Woord het promotierecht te verleenen. Hierop kan niet anders dan ontkennend worden geantwoord. De Synode is immers geen wetenschappelijk college, maar een kerkelijke vergadering, en dus onbevoegd, om zuiver wetenschappelijke vraagtstukken te behandelen.

De doctorale graad nu behoort enkel en alleen op wetenschappelijk terrein thuis; hij heeft niets te maken met het doctorale ambt of den dienst van doctor, waarvan in de Kerkenorde art. 2 sprake is, en die volgens Geref. theologen en Geref. Kerkenordeningen volkomen met het professoraat samen valt. De *titel* van Doctor in eene of andere wetenschap, ook in die der Godgeleerdheid, draagt een zuiver wetenschappelijk karakter, heeft in en voor de Kerk niet de minste waarde en is dus hoegenaamd geene behoefte, waarin de Kerken moeten voorzien. Van onbillijkheid kan er dan ook geen sprake wezen, als de Kerken aan de School niet geven wat zij zelven niet bezitten, en de School niet ontvangt wat haar niet toekomt.

Het gevaarlijke der inmenging van Kerken in zaken, die buiten haar gebied liggen, komt duidelijk aan het licht in adressen, die door enkele Kerkeraden en gemeenteleden inzake het doctoraat aan de Synode zijn toegezonden. Ofschoon het adressanten persoonlijk niet euvel is te duiden, dat zij over deze zaak zich uitlaten, leveren zij in hun adressen toch het bewijs, dat zij gansch verkeerd worden voorgelicht en over zaken oordeelen, die van zuiver wetenschappelijken aard zijn en volkomen buiten hun begrip vallen. Maar des te meer hebben de Kerken toe te zien, dat zij in deze richting niet verder gaan, en voor zooveel noodig op hare schreden terugkeeren.

De bovengenoemde adressen leveren ook het bewijs, dat bij het verzoek, om aan de Theol. School het promotierecht te verleenen, niet eenig wetenschappelijk belang den doorslag geeft, maar eenvoudig de overweging, dat de Theol. School gelijk moet staan met de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit en niet in eenig opzicht bij haar mag achterstaan.

Om des vredes wil mag de concessie niet worden verlangd, want hoe hoog de vrede ook te schatten zij, in zijn naam mag geen opoffering van beginselen worden geëischt. En dit ware hier het geval. Want Rome heeft de toekenning van de vrijheid om te leeren en het recht om te promoveeren wel voor den paus gereserveerd, maar de Gereformeerde Kerken hebben zulk een recht nimmer in eenige belijdenis of Kerkenorde voor zichzelven gevindiceerd. Bovendien zou door deze concessie de vrede toch niet verkregen worden, wijl de voorstanders van het doctoraat aan de Theol. School nog veel verder strekkende wenschen koesteren, en deze na de verkregen concessie terstond aan de orde zouden stellen.

De discussie, waarbij al de genoemde punten over en weer ter sprake kwamen, werd gevoerd in een broederlijken geest, maar leidde niet tot eenstemmigheid. Het voorstel, dat de Synode aan de Theol. school het Promotierecht verleenen zou, werd ten slotte met vijf tegen vijf stemmen verworpen, zoo dat de Commissie tot haar spijt niet in staat is, betreffende de zaak van het doctoraat eene stellige conclusie aan de Synode aan te bieden.

H. BAVINCK,
Rapporteur.

DR. H. H. K.

Leestafel.

1. MENGERLEI GENADE. Wekelijksche Leerredenen van Gereformeerde Predikanten, onder redactie van Prof. Dr. P. A. E. SILLEVIS SMITT en Dr. B. WIELENGA. J. H. Kok. 1914. Kampen.

De preekbundel onder dezen titel uitgegeven en hier meer dan eens besproken, vond in onze kringen en ook daarbuiten een gunstig onthaal. Sedert Mei van dit jaar is het karakter dezer LEERREDENEN in zooverre veranderd, dat het geen preeken meer zijn over „vrije stoffen", maar over de ZONDAGSAFDEELINGEN van den HEIDELBERGER CATECHISMUS.

Ook dùs zullen deze Wekelijksche Leerredenen zeker niet minder gunstig ontvangen worden.

Het Leerboek der Vaderen is onder ons Gereformeerden nog altijd geliefd en wie het goed weet te verklaren en toe te passen, kan op een luisterend gehoor rekenen.

Ook deze Catechismus-preeken, de uitgave is reeds gevorderd tot Zondag XXVIII, zullen, naar wat ik er van zag, met belangstelling worden gelezen.

Behalve de beide redacteuren hebben zich de volgende heeren met de bewerking belast: DR. J. C. DE MOOR, DS. C. LINDEBOOM, DR. C. VAN PROOSDIJ, DS. G. WIELENGA en DS. H. HOEKSTRA.

Zeven preekers van meer dan gewone gaven.

De vierde en volgende jaargang van MENGERLEI GENADE zal, ook als Catechismusprediking, zoo aan hen, die niet kunnen opgaan, als bij leesdienst in vacante kerken, uitnemend hulp kunnen bieden.

2. TEKST EN UITLEG. Practische Verklaring van het Nieuwe Testament door PROF. DR. A. VAN VELDHUIZEN, met medewerking van PROF. DR. J. A. C. VAN LEEUWEN, PROF. DR. J. W. PONT, PROF. DR. J. DE ZWAAN e. a. Te Groningen bij J. B. Wolters' U. M. 1914.

DR. VAN VELDHUIZEN, hoogleeraar vanwege de Ned. Herv. Kerk aan de Rijks-Universiteit te GRONINGEN, heeft het plan, met medewerking van een aantal andere geleerden, onder den titel TEKST EN UITLEG, een practische bijbelverklaring te geven.

Voorloopig zal deze bijbelverklaring alleen gaan over het NIEUWE TESTAMENT; later ook over het OUDE.

Deze bijbel*verklaring* is iets anders dan de nieuwe bijbel*vertaling*, die van positief-christelijke zijde thans wordt ondernomen, en waartoe behalve VAN VELDHUIZEN en enkelen der hierboven genoemde hoogleeraren, ook andere vakmannen op het gebied der bibliogische Theologie saamwerken.

Van deze nieuwe bijbelverklaring, alzoo niet te verwarren met de nieuwe bijbelvertaling, — ligt het eerste deeltje, — een boekje van 143 bladzijden in keurigen band, hier voor mij.

Van het N.-T. zullen in deze VERKLARING 10 zulke deeltjes het licht zien. Elk deel, zal gelijk de hoofdtitel van het werk reeds kort en bondig aanduidt, behalve een INLEIDING op TEKST EN UITLEG van een bijbelboek geven.

In tegenstelling met de bijbelvertaling, waarbij het aankomt op een *communis opinio*, op een algemeen geldende meening in den kring der overzetters omtrent het weergeven van het oorspronkelijke in onze taal, in het Nederlandsch van onzen tijd, en waarbij dus samenwerking noodig is, zal deze bijbelverklaring meer individueel of subjectief werk zijn.

Van TEKST EN UITLEG toch zal ieder deeltje worden bewerkt, door één vakman, geheel op eigen gelegenheid, schrijft PROF. V. VELDHUIZEN in zijn L. S.

Dan, al bestaat er tusschen de medewerkers aan deze, van positief-christelijk zijde ondernomen, bijbelverklaring geen saamwerking, toch ligt, naar wij van den hoofdredacteur vernemen, aan hun arbeid een soort „werk-program" ten grondslag.

De *inleidingen* op ieder bijbelboek zullen zich bepalen tot de resultaten van de wetenschap der canoniek, en zullen zonder vertoon van geleerdheid verstaanbaar zijn voor »ontwikkelde gemeenteleden". Om echter »even te doen zien wat er aan vast zit", zal achter iedere »inleiding" een opgave volgen van de geraadpleegde vaklitteratuur. Bedoeling van de »inleidingen" zal vooral zijn, »het beeld van den schrijver en van zijn gedachtenkring in de lijst van zijn tijd te geven".

Wat den *tekst* betreft, zullen de bewerkers hun vertaling »stipt aansluiten bij het Grieksche N. T. van NESTLE, den laatsten druk." Daarbij zal echter in het weergeven van het oorspronkelijke aan den vertaler een zekere mate van, op persoonlijk inzicht en taalgevoel berustende vrijheid worden gelaten. Iets wat, zooals PROF. VELDHUIZEN terecht opmerkt »vaak een groot verschil zal veroorzaken met de toekomstige nieuwe bijbelvertaling"; en van den tekst wordt dan nog verder nog gezegd: »Het doel is, vrij te staan tegenover de Staten-vertaling, niet uit gebrek aan eerbied daarvoor, maar om door het gebruik van andere woorden het verstaan te vergemakkelijken".

Wat eindelijk de *uitlegging* betreft, schrijft v. VELDHUIZEN: »de uitleg, geheel ingedeeld als de tekst, zal zoo practisch mogelijk zijn. Niet allereerst stichtelijk, maar helder en aanschouwelijk."

Naar dit werk-program nu is ook dit 1e deeltje van TEKST en UITLEG bewerkt.

Het bevat HET EVANGELIE VAN MARKUS door DR. A. VAN VELDHUIZEN. Ik kan niet anders zeggen, dan dat de lezer door deze *inleiding* metterdaad voldoende wordt ingelicht omtrent den persoon van den schijver van ons tweede Evangelie, omtrent MARCUS, en dat ook zonder de litteratuur-opgaven aan het einde, men den indruk krijgt, dat aan het schrijven van deze *inleiding* heel wat studie vast zit.

Wat den *tekst* betreft, is het zeker dienstig, in onzen tijd bij de vertaling een andere uitgave van het Grieksche N. T. te gebruiken, dan die waarvan onze Statenvertalers zich bedienden. Het Godverheerlijkend, wijl op de oorspronkelijke of althans daaraan het naast komende bewoording van den tekst des WOORDS zich richtend onderzoek, heeft na de 17e eeuw tot resultaten geleid, die niet mogen worden verwaarloosd. Een uitgave van het Grieksche N. T. welke, als die van NESTLE, met deze resultaten rekent, aan een vertaling ten grondslag te leggen, verdient dan ook zeker aanbeveling.

Wat »de weergave in het Nederlandsch« betreft, wil het mij voorkomen, dat de vertaler over het geheel wel geslaagd is. Alleen komt mijn taalgevoel hier en daar tegen een uitdrukking op, die mij als minder »gewijd«, nu niet bepaald aangenaam aandoet. Toch zijn dit uitzonderingen en staat deze vertaling, wat dat betreft, veel hooger dan de bekende Leidsche vertaling.

Wat eindelijk zijn *uitlegging* betreft, verloochent ook daarin PROF. DR. V. VELDHUIZEN allerminst zijn positief-christellijke Geloofsovertuiging, zonder dat bij daarbij zijn exegese door zijn dogmatiek laat beheerschen.

Zoowel het een als het ander reken ik zijn uitleg als een deugd aan.

Toch heb ik tegen zijn methode van uitlegging een bedenking. Een bedenking die mij des te zwaarder weegt, wijl deze methode uit het „werkprogram" van TEKST EN UITLEG schijnt te volgen.

Wat ik bedoel is dit.

Op p. 80 schrijft v. VELDHUIZEN midden in de uitlegging van een Marcus-plaats: *„Het is ons alleen om de beschouwing van Marcus te doen"*.

Op zich zelf is er zeker niets tegen, dat men bij de uitlegging van een Bijbelboek naar de beschouwing, naar den kijk van zijn schrijver, den *auctor secundarius*, vraagt. Maar, dat men bij een *Bijbelverklaring*, en nog wel een practische zooals TEKST EN UITLEG toch zijn wil, daar *alleen* mee te doen heeft, ben ik zoo vrij te betwijfelen. Ik denk hier aan den ouden regel van het *Schrift met Schrift vergelijken*, en ik meen, om nu maar bij de synoptische-evangelien te blijven, dat de *verklaring* van een dier evangelien meer aan haar doel zal beantwoorden, wanneer de uitlegger ook met de beschouwing der twee andere evangelisten rekent.

Iets wat nog heel iets anders is dan het zich bezondigen aan harmonistiek.

Mijn bedenking gaat tegen de uitsluitend analytische methode en de opzettelijke verwaarloozing van de synthetische; iets waarbij men gevaar loopt den blik op het *organisme* der Heilige Schrift te verliezen.

Niettemin acht ik dit eerste deeltje der practische Bijbelverklaring: TEKST EN UITLEG, een boekje dat men niet zonder vrucht zal lezen.

Velen zullen het MARCUS-evangelie er beter door leeren verstaan en, hoewel de uitleg niet „allereerst stichtelijk is", toch kunnen de vaak rake opmerkingen, die PROF. V. VELDHUIZEN zoo nu en dan maakt, dienstig zijn aan den opbouw van christelijke-geloofsovertuiging en christelijke-levenspraktijk.

Ik voel voor den wensch, dien PROF. V. VELDHUIZEN voor de Bijbelverklaring TEKST EN UITLEG op het einde van zijn L. S. uitspreekt: „Illijke èn uit den inhoud èn uit het debiet, dat ons Vaderland niet voor andere natiën, die veel op dit terrein geleverd hebben, behoeft onder te doen".

G.

Uit de Pers.

In verband met den nood, die van den Oorlog ook aan onze Zending overkomt, wijst in *Timotheus* de bekende H. S. S. K., in een 4e artikel in de Serie *Oorlog en Vrede*, op het tweeërlei karakter, dat zich ook op missionair gebied inzake de offerande voordoet.

Onlangs woonde ik een kleine bijeenkomst bij van mannen en vrouwen, die samen den nood van het Zendingswerk in deze ontzettende dagen wenschten te bespreken en voor den troon der genade te gedenken.

En goede gedachte. Dat moesten we meer doen. Zulk samenkomen is zoo troostend en sterkend. De een heeft allicht een vraag, waarop de ander een antwoord heeft — de een heeft allicht een strijd, waarin een ander reeds de overwinning behaald heeft — de een heeft allicht een opmerking, die voor een ander een lichtstraal is op een duister punt, waarmee hij geen raad wist. En dan is 't zoo heerlijk, al het gesprokene en gevraagde samen in 't gebed voor Gods aangezicht te brengen.

Ja, deze geweldige wereldkrijg grijpt ook de zaak van Gods Koninkrijk aan. Ieder heeft minder inkomen, en het Roode Kruis, het Steun-Comité en nu weer de Belgische vluchtelingen, vragen schatten. En wat het Zendingswerk betreft, wie durft nu nog uitgaan naar de Heidenlanden, nu reis en verkeer en toekomst alles even onveilig is geworden? En bovenal: Wat zullen de Heidenen zeggen? Wij hebben hun gebracht het machtig beginsel van de Christelijke liefde, die zij niet kennen. En nu vallen Christelijke natiën op elkaar aan en dooden elkander bij duizenden. Erger, Mohamedanen en Heidenen worden door de eene Christennatie te hulp geroepen om de andere Christennatie te bekampen! Ja, wat zullen de Heidenen zeggen? En wat zullen de zendelingen hun moeten antwoorden?

Laten we bij al onze vragen en zorgen één ding nooit vergeten. Dat de uitbreiding van Gods Koninkrijk niet *ons* werk is, maar *Gods* werk. Niet, met eerbied gesproken, het resultaat van allerlei liefdediensten, die wij God bewijzen, — maar een werk Gods, dat Hij leidt en bestiert, en waarin Hij Zijn kinderen vergunt, hier en daar, af en toe, iets te helpen.

Zijn werk, niet ons werk. Zijn werk, dat naar Zijn plan, naar Zijn bestel, eeuw in eeuw uit, wordt voortgezet. Een werk, dat Hij, om in menschelijke taal te spreken, op Zich genomen heeft, op den door Hem daartoe bestemden tijd, te zullen voltooien.

Wat thans op de aarde geschiedt, gaat niet buiten Gods bestel om. Het heeft *ons* verrast. Maar God heeft er Zijn heilig bedoelen mee, óók voor de zaak van Zijn Koninkrijk.

Dat die heilige zaak nu is afdalende op een langen lijdensweg, is zeker. God beproeft gezinnen, volkeren — en ook Zijn Gemeente. Maar zij mag niet vertwijfelen, want óók haar zullen »al deze dingen medewerken ten goede«. Ook haar schijnt de kastijding van dezen oorlog »geen zaak van vreugde, maar van droefheid te zijn«. Maar »daarna« zal deze kastijding ook voor haar van zich geven »een vreedzame vrucht der gerechtigheid«.

Men klaagt, dat veler belangstelling verflauwt; dat de inkomsten zoo minderen.

Over beide klachten een enkel woord.

Als alles vrede en voorspoed is, gaan vele menschen zich voor de zaken van Gods Koninkrijk »interesseeren«, die er niet hun hart toch niet bij zijn. Dan geven ze wel geld — maar geld, dat toch geen waarde heeft. Er komt dan een breede uitgroei van belangstelling, en Christelijke penningmeesters hebben gemakkelijk werk. Maar nu doet de opperste Landman over dien waardeloozen uitgroei Zijn stormen waaien. Het dorre hout en de doode blaren vallen af. Doch wat echt gezond hout was, blijft, sterker dan ooit vroeger, aan den stam staan.

De oppervlakkige belangstelling is vervlogen — de ware belanstelling is verdiept, verdubbeld in kracht.

En het geld? God vraagt niet om geld. »*Mijn* is het zilver, en *Mijn* is het goud«, heeft Hij ons gezegd. Hij vraagt om de gave des geloofs en der liefde. Daarom zegt Jezus, dat de arme weduwe, die »twee kleine penningen« gaf, *meer* had ingeworpen dan de rijken, die van hun overvloed gaven.

Hebben we eigenlijk niet allen dusver van onzen »overvloed« gegeven? Hebben we ooit eens voor Gods Koninkrijk van onzen »leeftocht« gegeven?

Misschien komen de dagen, dat God dat ook van ons zal vragen. En dan zullen we dat doen, gehoorzaam en blijmoedig. De zaak van Gods Koninkrijk gaat vóór. En met bijzondere klem geldt voor *onze* dagen: »Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en Zijne gerechtigheid — en al deze dingen (al wat wij behoeven voor ons levensonderhoud) zullen u toegeworpen worden«.

Het is zoo juist gezien.

Ook in de offerande moet de diepste impuls van God in ons persen, en niet van ons naar God opgaan.

Wel de vrucht, maar niet de impuls, en daarom ook van de offerande niet aan den mensch, maar aan God de eere.

Aangenaam doet het aan, in een Hervormd Kerkelijk weekblad, *de Waarheidsvriend*, over het besluit der Hervormde Synode tegen de discipelen der Vrije Universiteit, deze korte, maar klocke recriminatie te lezen:

De Vrije Universiteit.

Bijna was in een oogenblikje een zaak van ingrijpende beteekenis door de Synode beslist geworden, op een wijze die zeer zeker velen zou hebben verblijd, maar meerderen zeer zeker nooit hadden verwacht.

Dat zat zóó:

Het ging er wéér over, om de Gemeente-Universiteit van Amsterdam, waar *geen* kerkelijke hoogleeraren zijn en allerlei slag professoren onderwijs geven in de theologie, op te nemen in den kring van Hoogescholen waar de a.s. Hervormde predikanten mogen en kunnen studeeren.

Dat voorstel werd aangenomen, met 16 tegen 3 stemmen. De heeren Picard, Couvret en Weyland waren er tegen.

Alzoo kunnen onze a.s. Hervormde predikanten studeeren aan de Gemeente Universiteit te Amsterdam, waar de hoogleeraren benoemd worden door den Amsterdamschen Gemeenteraad en waar, om practische oorzaken, bijna uitsluitend remonstrantsche, Doopsgezinde Luthersche predikanten tot professor zijn en worden benoemd; mannen als: Dr. Völter, de Bussy, Bruining, Pont, van Bakel, Kühler en Hackman.

Toen dàt voorstel aangenomen was, kwam Prof. van Veen met een voorstel om dan ook te erkennen het goed recht van de examens, die afgelegd worden aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Werd de *Gemeente*-inrichting te Amsterdam erkend, wat zou er dan tegen zijn om de Vrije-Universiteit, die door het Rijk óók erkend is, in den kring van de Hoogescholen op te nemen?

Is het onderwijs aan de Vrije Universiteit niet even goed wetenschappelijk als aan de Gemeente-Universiteit?

Door *niemand* in de Synode werd eenig principieel bezwaar genoemd. Men kon op goede gronden, ontleend aan het onderwijs, *niets* aanvoeren wat er tegen pleitte.

Maar toen kwam het oude stokpaardje weer van den doleantie-haat, en in een oogenblik verklaarden zich onderscheidene leden van de Synode tegen het voorstel van Prof. van Veen.

't Ging daar *tegen* onze Herv. Kerk — zei men Wat *niet* waar is.

't Gaat daar om *Gereformeerd Hooger Onderwijs*, Terwijl juist aan de Gemeente-Universiteit remonstranten, Doopsgezinden en Luthersche onderwijs geven, die dus *niet tot de* Herv. Kerk behooren en grootendeels vierkant vijandig staan tegenover de waarheden, in onze belijdenisschriften neergelegd en verdedigd.

Men heeft dus de discussie op onwaardige wijze vertroebeld — waaraan Prof. Cannegieter niet weinig deel nam, terwijl Prof. Knappert in deze tegenover hem stond en beweerde, dat men verkeerd zou doen om het eene aan te nemen en het andere af te wijzen.

Ten slotte kwam het tot stemmen. En het voorstel van Prof. van Veen om ook het candidaats-examen van de Vrije-Universiteit te erkennen — haalde 9 stemmen, terwijl er 10 tegen waren.

Bijna dus?

Maar toch *verworpen*.

Waardoor we krijgen, dat remonstrant, Doopsgezinde, Lutheraan enz. wèl erkend worden door onze Herv. Kerk, maar de gereformeerden van 1886 nog niet.

Men heeft zich nog niet boven z'n antipathie, over z'n haat en vijandschap in deze kunnen uitwerken.

Maar waar *nu* deze zaak *bijna* er door gehaald werd, waarbij ook modernen als Prof. Knappert en Ds. Eilerts de Haan vóór stemden, daar is er wel hoop, dat we eindelijk in onze Herv. Kerk zóó ver zullen komen, dat we óòk het onderwijs van de Vrije Universiteit als even wetenschappelijk leeren erkennen als 't onderwijs, gegeven aan de Gemeente-Universiteit van Amsterdam.

Vóór het voorstel van Prof. v. Veen stemden: Prof. Knappert (modern), Prof. v. Veen, Koopmans, Bloem, Timmers, Menthen, Steenbeek, Eilerts de Haan (modern) de Groot en de president.

Aan Prof. van Veen blijft de eere toekomen, dit besluit uitgelokt te hebben. Immers het bewijst zoo ten volle ons gestadig beweren, dat het de vijanden der Gereformeerde Belijdenis zijn, die den terugkeerenden invloed van het Calvinisme pogen te keeren.

Toch ziet men, dat ze hun spel gaandeweg verliezen.

Al noemt men zich ethisch, wat aan deze heeren ontbreekt, is juist de *moed* van zedelijke kracht.

Dr. A. K.

Officieele Berichten.

Kort verslag van de vergadering de classis Axel, gehouden te Neuzen, 1 October 1914.

Art. 1. Ds. Kuyper opent de vergadering met gebed, nadat gezongen is Ps. 66 : 14, gelezen is Klaagl. van Jeremia 3 : 18—26.

Art. 2. De credentiebrieven worden nagezien. Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd.

Art. 3. In het moderamen krijgen zitting de D.D. Kuyper, De Walle en Van Hulsteijn, respectievelijk als praeses, scriba en assessor.

Art. 4. De notulen van de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

Art. 5. De kerk van Zaamslag wordt verzocht, indien zij over een jaar een classicalen Zendingsdag wil, met voorstellen dienaangaande te komen op de volgende classicale vergadering. Een der kerken wordt verzocht met kracht te werken voor de Zending. De classis Axel steunt zedelijk ten zeerste het plan van het Medisch Hospitaal en zal aangaande hare finantieele bijdrage hierin in de Januari-vergadering definitief beslissen.

Art. 6. Aan Ds. Pl. v. A. te A. wordt de gewone jaarlijksche steun toegekend.

Art. 7. Ds. Bruins brengt rapport uit van de gehouden kerkvisitatie in de kerken Hoek, Neuzen, Oostburg en Schoondijke, waarin gewezen wordt op het vele goede, dat de Heere in die kerken geeft. Ds. Lammertsma brengt rapport uit in verband met het onderzoek van een jongeling art. 19 K. O.

Art. 8. Rondvraag art. 41 K. O. De vergadering gaat in comité. De kerk van Oostburg vraagt meer dienst des Woords door middel van de classis-predikanten. Besloten wordt, zoolang de mobilisatie duurt, haar vijf Zondagen in de drie maanden te geven.

Art. 9. De classicale kas ad art. 13. K. O. wordt nagezien en in orde bevonden.

Art. 10. De volgende deputaten worden gekozen. Voor kerkvisitatie: Ds. Bruins en Lammertsma, primi; Ds. v. Hulsteijn en De Walle, sec. Examina: Ds. v. Hulsteijn en Van der Wal, primi; Ds. Bruins, sec. Approbatie van beroepingen: De kerken van Axel en Zaamslag, primi; de kerk van Neuzen, sec. Art. 13 K. O.: Ds. Bruins en De Walle; quaestor: Ds. Bruins; actuarius: Ds. v. Hulsteijn; Zending: Ds. Lammertsma en Van Hulsteijn; classicale collecten: Ds. v. d. Wal en oud. D. Scheele Azn., Correspondent Theol. school: Ds. v. d. Wal; provinciale kas ad art. 13 K. O.: Ds. Lammertsma en Van Hulsteijn; provinciale kas voor behoeftige idioten enz.: Diaken P. de Regt, van Axel; evangelisatie: Ds. Lammertsma, Ds. Kuyper, oud. I. Lehman, algem. sec.: Ds. v. d. Wal; Art. 19 K. O.: Ds. Bruins, primi; Ds. de Walle, sec.; quaestor voor hulpbeh. kerken: Ds. Kuyper.

Art. 11. De volgende vergadering zal gehouden worden D.V. den derden Donderdag in Januari; aanvang 8½ uur; roepende kerk Zaamslag.

Art. 12. De korte notulen worden door den assessor gelezen en goedgekeurd.

Art. 13. De praeses sluit de vergadering en verzoekt Ds. v. Hulsteijn voor te gaan in het dankgebed.

Op last van de classis voornoemd:

J. F. v. HULSTEIJN JR., *h. t. assessor.*

Buitenland.

Duitschland. Een predikant die het gebed van de overwinning bespot.

Der Evangelische kerk is de smaad niet gespaard geworden, dat een harer predikanten in het »Vlugschrift voor Hambrook" de gebeden voor den oorlog bespot. »Wat anderen roemen", zoo schreef hij, »namelijk dat tegenwoordig meer gebeden wordt dan vroeger, houd ik voor een betreurenswaardig teeken van zwakheid bij alle grootheid, voorzoover dit bidden een bede is voor de overwinning en tot behoud voor geliefden. De God, die door het gelijktijdig bidden om overwinning door Engelschen, Franschen, Russen en Duitschers in verlegenheid gebracht wordt en die op uw gebed een kogel iets van richting doet veranderen, bestaat niet. Over de overwinning op de slagvelden en over leven en dood beslissen zeer aardsche factoren. Daarom, laat ons daarvoor niet bidden, maar studeeren en handelen".

In de *Hamburger Nachrichten* wordt deswege op de afretting van dien predikant aangedrongen. Men wil niet met Ds. Heydorn twisten over de vraag of er een God is, en ook niet de vraag opwerpen of het tevergeefs geboden is, „Roep Mij aan in den dag der benauwdheid". Ook wil men niet ingaan op zijn beweering, dat elk gebed in den nood waarin het volk verkeert, een zwakheid is, en of de Duitsche Keizer een zwakkeling is, omdat hij bij het begin van den oorlog zijn handen vouwde en zijn zaak aan God aanbeval. Ook wil men niet vragen of het kerkbestuur de geheel persoonlijke dogmatiek van een predikant dulden mag. Men verlangt alleen, hem het verzoek ernstig te doen overwegen, of het in dezen tijd prijselijk en recht is, zulk een verwarring in de Christelijke gemeente te werpen! Niemand zal ontkennen, dat daardoor in de gemeente groote ergernis gegeven wordt, en dat iemand die geestelijk rijp is, er toe gebracht worden kan om niet meer tot God te bidden en Hem al zijn bekommernissen bekend te maken. Welk een onschatbaar goed wordt daardoor aan de zielen uit het hart weggenomen. Geen predikant heeft het recht te zeggen: dat is er, en dat is er niet. Hij is dienaar des woords. Het woord: Roep Mij aan in den dag der benauwdheid" is een bevel; en het woord moeten de predikanten laten staan. Dat woord geeft kracht en troost aan de strijders voor het vaderland.

Eigenaardig is het, dat ook de wensch uitgesproken wordt, dat de militaire dictatuur die door Excellenz von Roehl, uitgeoefend wordt, aan het schrijven van een Heydorn een eind make, door het verschijnen van het *Vlugblad voor Hambrook* te verbieden. Deze dictatuur heeft de Hamburgers al geleerd een onderscheid te maken tusschen dag en nacht, door het sluiten der herbergen te 11 ure te gebieden. Het »Generalkommando" moest nu ook deze barmhartigheid bewijzen, dat het den Hamburgers leert Heidendom van Christendom te onderscheiden, door het verschijnen van Heydorns lijfblad te verbieden, totdat er weer vrede in het land is.

GEMENGD NIEUWS

Open Kerken. Een Amerikaansch blad deelt mede, dat op den hoek van een straat een kleine kerk stond met gesloten deuren, waarop te lezen was: »Deze kerk is gesloten tijdens het warme weder«. Daartegenover stond een herberg met een open deur, waarop geschreven stond: »Wij sluiten nooit, kom en zie onze zomervermakelijkheden«. In Engeland en Amerika zijn er zendingskerken en zalen die altijd open zijn. In Duitschland heeft men de kerkgebouwen ook den geheelen dag geopend, om ieder die er behoefte aan gevoelt, gelegenheid te geven daar te bidden. In Engeland gaan stemmen op om met het oog op den nood des tijds denzelfden maatregel te nemen.

De Boeren tegen de Duitschers. De Duitsche predikant Schowalter schrijft over het optreden der Transvaalsche Boeren tegen Duitschland: »Ook de boeren bereiden zich tegen ons ten oorlog. Een deel der burger-militie is reeds op marsch tegen onze Zuid-West-Afrikaansche troepen, misschien zijn zij al met hen aan het vechten. Dat is voor onze oude Boerenvrienden een smartelijk feit. Het smartelijkst is het voor mij, die aan de actie voor de Boeren bijna drie jaar gewijd heb, tot honderdduizenden over de Duitsch-nationale en Christelijk-ethische zijde van het Boerenvraagstuk gesproken en bijna één millioen mark tot leniging van den nood der Boeren onder het Duitsche volk verzameld heb of heb helpen verzamelen. Men bestormt mij nu met vragen en verwijten. Ik verzoek echter het volgende te bedenken: in al de jaren na het eindigen van den Boerenoorlog is niets gedaan, maar alles verzuimd geworden, om de Boerenleiders voor Duitschland te winnen. Zij waren te winnen geweest, ik heb mij daarvoor persoonlijk aangeboden het te doen, zonder dat men er op heeft gelet. De boeren werden formeel naar den Engelschen kant gedrongen. Ik zal meer daarvan zeggen, als de oorlog voorbij is. Den tegenwoordigen oorlog en den krigstoestand kennen de Boeren alleen uit de voorstelling van de Engelsche pers en de proclamatie van den Koning. Volgens deze voert Engeland een belangelooven oorlog voor België's vrijheid. Duitschland echter, d.w.z. de regeering die door het volk slechts met weerzin gevolgd wordt, heeft den oorlog uitgelokt, om een voorwendsel te vinden, ten einde zich van België meester te maken. Nu is België het land, dat zich in der tijd het meest voor de zaak der Boeren gespannen heeft; alleen België heeft den gezant der Boeren (Dr. Leyds) een toevluchtsoord geboden, waardoor het dezen mogelijk werd door te werken. Mogen de Boeren dezen vriendschapsdienst vergeten? En bovendien gaat het, gelijk de Engelsche sprekers in het parlement der Zuid-Afrikaansche Unie verklaarden, om de bescherming van een klein volk tegen een geweldig grootenatie! Hieraan mede te helpen, moet het kleine Boerenvolk wel sympathiek zijn. Voor vrijheid en recht tegen geweld en macht!«

Op deze manier zoekt Ds. Schowalter de Boeren te verontschuldigen. Maar voor Botha en den Minister van Oorlog, Smuts, is volgens den Duitschen Boerenvriend geen verontschuldiging te vinden; zij hebben daartoe de politiek van Engeland te dikwijls gebrandmerkt. Vooral Botha heeft persoonlijk ondervinding opgedaan van Duitsche trouw en hartelijkheid, hij heeft de Duitsche gaven voor zijn land overgebracht. Hij moest in dit geval van conflict de regeering nederleggen en maatregelen van vijandschap, wanneer zij onvermijdelijk waren, aan anderen overlaten.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

DE SPEELMAN.

XXVIII.

THUIS.

Eindelijk begon de zaak den heer Maanszoon toch wel wat verdacht voor te komen. 't Scheen wel dat de thuisreis nooit een einde nam.

»Piet" zoo riep hij gemelijk »duurt het nog lang? Waar zijn wij eigenlijk?"

»Ik weet het heusch niet mijnheer" bracht de koetsier er verlegen uit; »ik hoop op den goeden weg."

»Ik ook, als ik maar zien kon waar".

»Ik begrijp er niets van", was het eenige dat Piet wist te antwoorden.

Mijnheer Maanszoon werd driftig. Hij gevoelde grooten lust den koetsier en zijn halfdronken helper van den bok te werpen en er zelf op te gaan zitten. Doch hij bedacht nog bijtijds, dat dit waarschijnlijk weinig baten zou wijl het rondom pikdonker was. Bovendien echter gevoelde hij maar al te goed, hoe hij zelf mee schuldig was aan het onaangename geval. Hij toch had toen ze op de kermis gekomen waren, tot Piet en zijn makker gezegd: »als de paarden gestald zijn kunt ge beiden ook wel eens de kermis opgaan, om wat te zien en een kleine verheuging te nemen. Maar niet te ver en niet te veel natuurlijk". Doch de koetsier en zijn helper hadden over dat te veel blijkbaar anders gedacht dan mijnheer. En zoo waren ze dan terug gekomen in een toestand, die hen juist niet geschikt maakte om op een donkeren weg de paarden te besturen, gelijk nu helaas bleek.

Wat te doen? Men wist er niet beter op dan stil te houden en den palfrenier op verkenning uit te zenden, in de hoop dat hij iemand